

יוחנן ע"י כולל עיין הדר

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

בבא בתרא דף ק"ל ע"א

המוריש נכסיו לאחד, מהי מחלוקת ר' יוחנן בן ברוקה ורבנן בזה המוזכרת במשנה?

לר' יוחנן	לרבנן	
דבריו קיימין	אין דבריו קיימין	ראוי ליורשו – בן בין הבנים בת בין הבנות
אין דבריו קיימין	אין דבריו קיימין	אין ראוי ליורשו – אחר ואפי' אחיו

היכן נחלקו ר' יוחנן ב"ב ורבנן לפי התנאים דלהלן?

לר' ישמעאל בן ריב"ב	בן בין הבנים ובת בין הבנות	אחיו במקום בת ובת במקום בן
נחלקו	נחלקו	לכו"ע לא אמר כלום ¹
לרבנן דר' ישמעאל	נחלקו	נחלקו

אחר דפסקינן הלכה כר' יוחנן ב"ב, המוריש או הנותן לבנו באופנים דלהלן מה דינו?

הוריש ירושה	באמירה	בכתיבה
קנה הכל	קנה הכל	קנה הכל ²
נתן מתנה	עשאו אפוטרופוס ³	עשאו אפוטרופוס

¹ הנה הגמ' הקשתה מתחילת משנתנו דמשמע שדוקא אחר לא יירש במקום בת, וכן לא בת במקום בן, שאין הם ראויים ליורשו עכשיו. אבל בן בין הבנים ובת בין הבנות משמע שכן יירשו, והיינו כמו ר' יוחנן ב"ב. וא"כ קשה שדברי ריב"ב בהמשך המשנה הם כדברי תנא קמא ובמה נחלקו. ונסתה הגמ' לומר שריב"ב בא להתיר יותר, שלא רק בן בין הבנים אלא אפי' בת במקום בן ואחיו במקום בת, שהיות שראויים ליורשו בשלב הבא מועיל. והקשתה הגמ' לזה מדברי ר' ישמעאל, שאמר שאבין מודה באופן זה לחכמים שלא אמר כלום. ועל זה תרצה הגמ' ב' תרוצים, או שמשנתנו כרבנן דר' ישמעאל, שסבירא להם שכן נחלקו רבנן וריב"ב גם באופן זה. או שהשאלה מעיקרא ליתא, ואיה"נ כל משנתנו כריב"ב. זהו קיצור מהלך הסוגיא.

² ראה ברשב"ם בד"ה הלכה, שהביא הסוגיא דלקמן [דף קלי"א ע"ב] גבי הכותב כל נכסיו בין לאשתו בין לבנו לא עשאו אלא אפוטרופוס. מ"מ זה דוקא בלשון מתנה די"ל שהמתנה היא שהקנה לו להיות שליט על כל הנכסים כאפוטרופוס. אולם בלשון ירושה, ע"כ כוונתו שיהיו שלו, דכל זמן שאינם שלו לגמרי אין זה ירושה.

³ כן כתב הרשב"ם הנ"ל וז"ל: ה"מ כותב לשון מתנה, או אומר לשון מתנה דלכבודו איכוין להקנות נכסיו [והיינו לעשותו אפוטרופוס עיי"ש], וא"כ ס"ל שאין חילוק בזה בין אמירה לכתיבה. ועי' ברא"ש לקמן בסי' ל"א, שהביא בשם ר"ח שיש חילוק בין כותב לאומר וגם באומר לשון מתנה קנה את הכל. ולשיטת רשב"ם מה שמשמע בסוגיות דלעיל שבלשון מתנה ודאי קנה הכל, מיירי באופן שמבואר כן מדבורו שלמתנה גמורה נתכוין, ולא לעשות אפוטרופוס. ובענין זה האריכו המפרשים לקמן בדף קלי"א ע"ב.

יומן ע"י כולל עיין הדף

ת.ד. 43087, הר נוף, ירושלים • מיקוד 91430

טל/פקס 6515004 (אחה"צ) daf@dafyomi.co.il

בבא בתרא דף ק"ל ע"ב

מה עדיף, פסיקת הלכה או ראיית מעשה רב?

הוראה – מעשה רב	פסיקת הלכה	
לא עדיף ⁴	עדיף	ר' זריקא
עדיף	לא עדיף ⁵	ר' אבא

האם למדין הלכה מהאופנים דלהלן?

כשלא אמרו הלכה למעשה	כשאמרו הלכה למעשה	
אין למדין ⁶	למדין	כשכתוב במשנה
למדין ⁷	למדין	כשכתוב בגמרא

⁴ דאף שודאי שכך היתה ההלכה בזו המעשה, אולם אולי לא נתברר לזה מאיזה טעם נפסק כן, ולכן ס"ל דפסק הלכה מפורש עדיף.

⁵ דאולי אמרו הלכה, ולא הלכה למעשה, משא"כ במעשה רב הרי שודאי שנפסק כן להלכה למעשה.

⁶ ראה ברשב"ם ד"ה עד, שהביא כמה דוגמאות שאף שכתוב במשנה הלכה כדבריו, הוצרכו האמוראים לקבוע ולפסוק שהלכה כן. אולם באופן שהמשנה כבר פסקה ואמרה הלכה למעשה, כן פסקין כן, וזהו שאמרה כאן הברייתא עד שיאמרו הלכה למעשה.

⁷ דז"ל הרשב"ם, אבל בהלכות הפסוקות בדברי האמוראין ודאי סמכין, דכיון שפסקום וכתבום רב אשי ורבינא ודאי עלייהו סמכין, ע"כ. והיינו שכל פסקי הגמ' הם הלכה למעשה, ור' יוחנן שהצריך לתלמידיו שישמעו ממנו שיאמר הלכה למעשה, מחמיר על עצמו היה. וגם זה רק בחיינו שיש לחוש שמא עוד יחזור בו, אבל לאחר פטירה שלא שמענו שחזר בו, גם מהלכה פסקין.